

Itsemurhatartunnan taikauskosta: *The Moth Diaries* (2011) ja *13 Reasons Why* (2017)¹

Heidi S. Kosonen

Kuva 1: Mary Harronin *The Moth Diaries* -elokuvassa (2011) vampyyri Ernessa (Lily Cole) houkuttelee teinityttö Rebecca itsemurhaan.

The Moth Diaries on kanadalaisen Mary Harronin vuonna 2011 ohjaama nuorten aikuisten kauhudraama, jossa vampyyri houkuttelee teinityttöä kuolemalla. Tyttö on toipumassa isänsä itsemurhasta, ja elokuvan keskeisessä kohtauksesta vampyyri yhyttää hänet koulun kirjastosta. ”Sinun on tullut aika vapauttaa itsesi,”² se kuiskaa ja viiltää ranteensa saaden ylikuonnollisen veren valumaan tytön päälle. Kuoleman vetovoimaa edustava vampyyri ilmentää elokuvassa paitsi fiktiivisen nuoren pelkoja ja toiveita myös itsemurhatartuntana tunnettua ilmiötä.³ Omaehtoista kuolemaa on historiallisesti pelätty vaarallisena ja epideemisesti leviävänä kuolemana⁴ ja vanhemman itsemurha on määritelty yhdeksi tämän tartunnan lähteistä.⁵

Perhepiirissä ja ikäryhmässä tapahtuvien itsemurhien lisäksi omaehtoisen kuoleman on nähty tarttuvan myös sen mediaesitysten myötä. Tässä merkityksessä itsemurhatartunta on esiintynyt esimerkiksi Brian Yorkeyn sovittaman *13 Reasons Why* -sarjan ensimmäisen kauden vastaanotossa keväällä 2017. Nuorten suosioon noussut Netflix-sarja kohosi tällöin otsikoihin vaaralliseksi speaktaakkeliiksi määriteltynä⁶ ja kohtasi

vaatimuksia sekä sarjan että siihen liittyneiden keskustelujen sensuurista.⁷ Kohu johti uudenlaisiin ikärajoituksiin, jotka suosivat sarjan kieltämistä kaikilta sitä ilman aikuisen seuraa katsovilta alaikäisiltä.⁸ Sarjassa seurataan likeisesti teinityön itsemurhaan päätyvää tarinaa, ja kerronnassaan sen pelättiin vaarallisella tavalla romantisoivan ja glorifioivan tätä tarttuvaksi miellettyä kuolemaa. Sosiologien, psykologien ja kansanterveystieteilijöiden 1970-luvulla nimeämää mediavälitteistä tartuntaa, Werther-efektiä,⁹ koskevassa keskustelussa näillä termeillä viitataan itsemurhaa kaunisteleviin ja sitä muilla tavoin ylentäviin esitysmuotoihin.

Artikkelissani lähestyn tätä mediavälitteistä tartuntaa pelkoon pohjaavana kuolemanhallintamekanismina tarkastelemalla näitä kahden populaarikulttuurin tapausta. Valitsemani tapausesimerkit ovat narratiiviensa, kohdeyleisöjensä ja itsemurhan visuaalisen kerontansa osalta huomattavan samanlaiset ja myötäilevät monia valtavirtaistuneita konventionia. Huomionarvoista tapausesimerkeissä on näiden poikkeava vastaanotto, joka mahdollistaa *13 Reasons* -sarjaan vaikuttaneen tartunnan kriittisen tarkastelun. Toisaalta, koska *Moth* kuvaa itsemurhahalua juuri vam-

pyrifiktion keinoin, se mahdollistaa tämän tartunnanmallin tarkastelun niistä peloista käsin, joita selittämättömäksi jääneisiin kuolemiin on historiallisesti liitetty. *Mothin* ikään kuin voisi väittää valottavan samoja pelkoja, joita *13 Reasons* -sarjaa ympäröinyt kohu ilmentää.

Vaikka ajatus itsemurhatartunnasta on juurtunut syvälle julkiseen mielipiteeseen, sen vallitsevat selitysmallit eivät ole ongelmattomia. Niiden on muun muassa nähty rakentuvan aiheettomasti tunteisiin vetoavan tartunta-metaforan ympärille.¹⁰ Yksioikoisena kritisoitua Werther-efektiä taas ei ole onnistuttu vahvistamaan.¹¹ Puutteistaan huolimatta se vaikuttaa median representatioihin, ja siten vihjaa asemastaan biovallan rattaissa. Biovalta on yksilön ruumista kohtaan suuntautuvaa, normatiivista ja diskursiivien välityksellä operoivaa valtaa, jonka on nähty jäsentävän erityisesti seksuaalisuutta ja kuolemaa.¹² Voitaisiin väittää, että tarve kontrolloida etenkin itsemurhan kaltaista omaehtoista, yksilöä yli yhteisön korostavaa kuolemaa on jokseenkin universaali, ja että läntisissä diskursseissa toistuva ja näitä diskursseja jäsentävä itsemurhatartunta on yksi tällaisen vallan metodeista.

Itsemurhan kohdalla ilmeistä on myös biovallan päällekkäisyys tabujärjestelmään. Kiinnostava aspekti itsemurhatartunnan selitysmalleissa on tällöin niiden hyödyntämissä affektiivisessa tartuntametaforassa, joka Gijin Chengin ja kollegoiden mukaan kätkee puutteellista ymmärrystä tämän tartunnan syy-seurausketjuista.¹³ Mary Douglas asemoi tabun tartunnanpelon voimalla toimivaksi rakenteeksi, joka osallistuu sosiokulttuurisen järjestyksen ja siihen sidotun moraalijärjestelmän ylläpitämiseen.¹⁴ Tartunnan logiikkansa tähden tabu on tullut toiseutetuksi primitiivisenä järjestelmänä niissä kolonialistisissa differentiaatioissa, joissa esimodernien siirtomaiden kulttuuria ja käytänteitä alennettiin irrationaalisina suhteessa rationaaliseksi miellettyyn länteen.¹⁵ Tällöin tabu määriteltiin taikaukoksi muun muassa antropologi James Frazerin toimesta, joka näki taikaukon edellyttävän väärinymmärrystä kausaliiteetista ja esitti tartunnanpelon varaan pingotetun tabun täyttävän tämän määritelmän *negatiivisena sympaattisena magiana*.¹⁶

Samanlainen puute kausaliiteetissa toteutuu nähdäkseni myös kyseenalaistamatta käyttöön omaksutussa Werther-efektissä,

joka edustaa itsemurhatartunnan tieteellisiä selitysmalleja ja esittää itsemurhan tarttuvan median välittämien mallien ja niille altistumisen myötä. Toisin sanoen, kuten artikkelisani esitän, raja tieteen ja taikauskon, rationaalisen ja irrationaalisen välillä näyttäytyä häilyvänä tarkasteltaessa sitä, miten itsemurhan kaltaista vaaralliseksi luokiteltua kuolemaa kotoistetaan mediakulttuurissa.¹⁷

Valitsemieni tapausesimerkkien välillä vallitsevan laadullisen eron tähden luentani niistä on epäsymmetrinen. Aloitan artikkelini tarkastelemalla *Mothin* avainkohtauksien avulla sen tapaa kuvata tarttuvaksi miellettyä itsemurhaa ennen tieteellisinä hyväksytyjä selitysmalleja. Tämän jälkeen erittelen *13 Reasons* -sarjan vastaanottoa. Keski-tyn sarjan sisältöön kursorisesti, niiltä osin kuin se on sarjaa ympäröineen keskustelun osalta oleellista, kommentoidakseni sarjan vastaanottoon vaikuttaneen Werther-efektin suhdetta vallitsevaan itsemurhakuvastoon.

Itsemurhatartunta vampyrimetaforassa

Itsemurha on visuaalisessa kulttuurissa hyödynnettävänä indeksinä yleinen, vaikka aiheen temaattinen käsittely on suhteessa harvinaista.¹⁸ Toisin kuin *13 Reasons*, joka

edustaa harvinaisempaa temaattista linjaa, valtaosa itsemurhaa sivuavista tai tarkastelevista esityksistä julkaistaan ja vastaanotetaan vailla kohua. Aiheen temaattisen käsittelyn saralta tällaista vailla polemiikkia populaarikulttuuriin hyväksytyä itsemurhakuvausta edustaa vuonna 2011 julkaistu *The Moth Diaries*. Elokuva on kanadalaisen Mary Harronin adaptaatio Rachel Kleinin samannimisestä romaanista (2002), jossa itsetuhon-sa kanssa kamppailee 16-vuotias päähahmo Rebecca (Sarah Bolger).

Elokuvassa toistuvat monet niistä elementeistä, joiden olen tulkinut audiovisuaalisessa viihteessä mahdollistavan arkaluontoisen teeman käsittelyn: aihetta tarkastellaan muun muassa rinnakkaiskerronnan, nostalgian ja romantiikan välityksellä, mikä sallii itsemurhan näyttäytyä tietynlaisen rauhoittavan etäisyyden takaa.¹⁹ Elokuvassa itsemurhahalua myös tarkastellaan nuoren naishahmon välityksellä ja itsemurhan uhka asemoidaan koulukontekstiin, mikä on yleistä etenkin 2000-luvun puolella ilmestyneille esityksille.²⁰ Tämän lisäksi populaarikulttuurin kierrättämässä esityksissä toistuvat sukupuolitettut ”hulluuden” kuvaukset. *Mothin* voi kuitenkin nähdä tulkitsevan itsemurhaa kan-

sanperinteeseen nojaten: vampyyrifiktion pikemmin kuin diagnoosien välityksellä.

Elokuvan kerronnassa päähahmo palaa kesälomalta toisen vuoden opintoihinsa sisäoppilaitoksessa ja huomaa tulevansa arvoituksellisen uuden oppilaan Ernessan (Lily Cole) syrjäyttämäksi suhteessaan parhaaseen ystävään Lucyyn (Sarah Gadon). Luku-kauden edetessä Lucylle kehittyy anoreksia, minkä lisäksi Rebeccan ystäväpiiri kapenee muun muassa selittämättömien kuolemien johdosta. Rebecca syyttää sekä kuolemista että ystävänsä sairaudesta Ernessaa, jota epäilee vampyyriksi kirjallisuuden kurssinsa vaikuttamana. Ernessan taustatarina, joka selviää tytölle vähä vähältä, vahvistaa epäilyt ja kytkee hahmot toisiinsa: Rebecca suree runoilijaisänsä itsemurhaa, ja Ernessa ei koskaan toipunut muusikkoisänsä omaehtoisesta kuolemasta. Tytön toipuminen peilautuu Ernessan tarinasta: Ernessa surmaa itsensä surussaan, kun taas Rebecca lopulta kieltäytyy jakamasta tämän kohtalon.

Elokuvassa kuvataan yhteensä kuutta itsetuhoa. Kerronnallisessa keskiössä on protagonistipari Rebeccan ja Ernessan itsetuhoisuus, joista kumpikin selittyy itsemurhatartunnalla. Itsemurhan on tunnistettu

”tarttuvan” myös ikäluokan sisällä ja vanhemmilta lapsille,²¹ ja protagonistiparin alttiuden taustalla vaikuttavat isien itsemurhat. Näistä toinen jopa tuotetaan graafisesti näkyviin elokuvan visuaalisessa kerronnassa. Mainittujen neljän tapauksen lisäksi itsetuho nostaa päätään Rebeccan ystävän puutoamiskuolemassa ja Lucyn anoreksiassa. Vampyyri-Ernessan välityksellä sekä Rebeccan tila että Lucyn passiivisen itsemurhan²² kriteerit täyttävä anoreksia kytkeytyvät kulttuurihistoriaan, jossa molempia on selitetty demonien viettelyllä.²³

Erityisesti itsemurhatartunnan tarkastelemaan vampyyri on perusteltu metafora historiallisten juurtensa tähden: eurooppalaisessa folkloressa tämä monien eri termien alla kuolleista heräävä hahmo on usein syy-pukki selittämättömille kuolemille.²⁴ Hahmoa määrittelevänä ominaisuutena toimii sen ”epäluonnollinen suhde kuolemaan,”²⁵ mikä ilmenee paitsi hahmon kuolemanjälkeisessä levottomuudessa myös sen olotilaa selittävässä luonnottomassa kuolemassa. ”Vampyyriksi” määriteltävien levottomien kuolleiden syntyä on usein selitetty joko ennen aikaisella kuolemalla tai epäonnistuneilla hautajaisriiteillä,²⁶ jotka yhdistyvät käytän-

teissä haudata itsemurhakuolleet kirkon pyhittämiin hautapaikkojen ulkopuolelle. Siten levottomia itsemurhavainajia ja kuolemaa levittäviä ”vampyyreita” on tulkittu osana samaa ilmiötä.

Elokuvassa vampyyrin hahmo indikoi kuoleman houkutusta kahdesta näkökulmasta. Sen lisäksi, että vampyyri edustaa epäluonnolliseksi määräytyvää kuolemanhalua, fiktion seksuaalisoima hahmo²⁷ näyttää usein seksuaalisesti transgressiivisena.²⁸ Myös Ernessan transgressiivisuus on eksplisiittisesti seksuaalista. Suhteessaan Lucyyn tämä määrätty lesbiseksi vampyyriksi, joka on yksi vampyyrikuvastomme kierrättämistä vakiohahmoista.²⁹ Tästä asemasta vampyyri horjuttaa päähahmon merkittävintä ihmissuhdetta ja sidettä elämään. Seksuaalinen houkutus sulautuu itsetuhoon vampyyrin aiheuttaessa Lucyn kuoleman ja houkutellessa Rebeccaa itsemurhalla: ensimmäisen syömishäiriön vihjataan olevan Ernessan vaikutusta ja jälkimmäisen öisin hyväilemän partaterän vampyyrin tälle antama.

Eksplisiittisemmin vampyyrin voi elokuvassa nähdä ilmentävän vanhempien lapsilleen ”tartuttamaa” kuolemanhalua. Elokuvan

kohtauksissa itsemurhatartuntaa käsitellään tietynlaisena verenperintönä, ja niissä vanhemman aiheuttamasta itsemurhahalusta toipuminen kytkeytyy muistamiseen sekä Elizabeth Kübler-Rossin teorioihin suruprosessin vaiheisiin,³⁰ mikä käy ilmi sekä kohtausten dialogista että dramatisoinnista. Vampyyri vihjaa itsemurhaan esimerkiksi puhuessaan molempien perimistä taiteellisista lahjoista, minkä tyttö pyrkii kieltämään samalla tavalla kuin elokuvan muissa kohtauksissa kieltää muistavansa isänsä itsemurhan.

Kahden avainkohtauksen toisteisessa sisällössä tyttö istuu koulun kappelimaisessa kirjastossa lukemassa ja kirjoittamassa päiväkirjaansa, kun vampyyri keskeyttää tämän ja houkuttelee tätä itsemurhalla, ensin verbalisesti, sitten esimerkillään. Ensimmäisessä kohtauksista Ernessa kuvailee kuolemaa ihannoivasti:

Älä sääli isääsi. Eräät aikamme suurimmista taiteilijoista tulivat hulluiksi ja tappoivat itsensä. Jotkut ihmiset saavat suurta iloa kuoleman ajatuksesta. Pelkästään sen ajattelu voi tuntua lohdulliselta, samalla tavalla kuin peiton vetäminen päälleen silloin kun makaa sängyssään.

Kuoleman hetki on ekstaattinen, se on mitä riemukkain tunne. Silloin synnyttään uuteen olemassaoloon.

Vampyyrin puhe keskeyttää tytön itsemurhaan kytkeytyvän pohdinnan: “Henkilö saattaa muuttua vampyyriksi, mikäli kuolee tulematta nähdyksi. Isäni halusi kuolla tulematta nähdyksi, aivan kuten eläin, joka haluaa ryömiä nurkkaan kuolemaan yksin.” Molempien avainkohtausten lopussa Rebecca myös löytää pöydältä partaterän, jonka voimme olettaa vampyyrin tälle jättämäksi. Yöllä Rebecca tarkastelee terää sängyssään: *“Onko isäni sairaus myös omassa veressäni?”*, hän pohtii ja teeskentelee viiltävänsä terällä virheetöntä rannettaan: *“Kuinkahan paljon se sattui, kun hän teki sen? Veikö se kivun todella pois?”*

Toisessa kahdesta avainkohtauksesta itsemurhatartunta ilmentyy sen visuaalisessa kerronnassa. Kohtaus seuraa taikamaa, jossa Rebecca viimein muistaa hautaamansa muistot: muistossaan tyttö pakottaa lukitun kylpyhuoneen oven auki ja löytää isänsä ruumiin lysähtäneenä ammetta vasten – isä on viiltänyt ranteensa, verta on kaikkialla. Avainkohtauksen aloit-

tava Ernessan puhe tuntuukin asemoivan tämän graafisesti kuvatun kuoleman myös Rebecca itseään uhkaavaksi kohtaloksi. Dialogin päättää Grimmin sadusta ”Kataja” lainattu laulu, joka tuntuu niin ikään kuvailevan jatkumoa, jossa vanhemman itsemurha uhkaa myös lasta. Se viittaa tarinaan, jossa paha äitipuoli tappaa ja tietämätön isä hyvällä ruokahalulla syö lapsensa.³¹

– “[I]säsihän aiheutti sinulle kaiken tämän vai-
van.”

– ”Olet väärässä. Kaikki ne hyvät asiat, jotka
muistan hänestä, kävelyretkemme, ne sadut,
joita hän luki minulle, kaikki se oli totta.”

”Hän luki sinulle myös toisenlaisia satuja, jot-
ka olet unohtanut. Äitini mun tappoi, isäni
mun söi, Marianna siskoseni kaappi kokoon-
luuni kaikki, silkki-vaatteesen net kiersi, he-
elmä-puulle käärön viersi.--”

Kuva 2: Rebecca (Sarah Gadon) pohtii isänsä itsemurhaa.

Laulua seuraavassa väkivallanteossaan Ernessa edustaakin Rebeccan pelkojen ja haaveiden lisäksi tämän isää, jonka kuolemaa hahmo toisintaa: hän kohottaa hihaansa ja paljastaa viiltohaavat ranteessaan, sitten viiltää itseään kehottaen: “*sinun on aika vapauttaa itsesi.*” Ernessa levittää kätensä sivulle kuin ristiinnaulittu Kristus, kasvonsa ekstaattiseen ilmeeseen sulaen, kun pöytänsä ääressä Rebecca yrittää suojella itseään haavoista satavalta vereltä. Kun Rebecca tointuu, hän istuu tahrattomassa kirjastossa yksin ja löytää taas partaterän edestään.

Elokuvan lopussa tytön voidaan nähdä ”vapauttavan” itsensä itseään uhanneelta itsetuholta: Rebecca tarkastelee terää sängyssään, kunnes sysää sen inhoten pois. Löydettyään Ernessan ruumisarkun koulun kellarista tyttö sytyttää sen tuleen. Elokuva päättyy poliisiasemalle kuljetettavan Rebeccan hankkiutuessa terästä eroon. Tässä mielessä *Mothin* voi mieltää turvalliseksi tavaksi käsitellä tarttuvaksi määriteltyä itsemurhaa: vampyyrimetaforan avustamana se kuvaa itsemurhahaluja, joka tulee päihitettyksi.

Itsemurhatartunta mediakohussa

Vaikka Netflix-draama *13 Reasons Why* tarjoaa monilta osin samanlaisen esityksen itsemurhasta kuin *Moth*, se on tästä poiketen määritelty itsemurhatartunnan aiheuttajaksi. Sarjassa tarkastellaan syitä 17-vuotiaan tytön, Hannah Bakerin (Katherine Langford), kuoleman taustalla, ja sen ensimmäinen kausi perustuu Jay Asherin samannimiseen kirjaan (2007). Kohun taustalla vaikuttaa sosiologi David Phillipsin nimeämä ”Werther-efekti,”³² median välittämäksi esitetty itsemurhatartunta, joka on tehnyt tulenarkoja sellaisista esityksistä, joiden voidaan tulkita glorifioivan ja romantisoivan³³ itsemurhaa. Tartunta juontuu Goethen klassikkoteoksesta *Nuoren Wertherin kärsimykset* (1774), jonka on tulkittu aiheuttaneen Euroopan yli pyyhkineen itsemurha-aallon julkaisuajankohtanaan.³⁴

Pääasiassa Anglo-Amerikkalaista maailmaa ravistellut kohu syntyi, kun sarjan ensimmäinen kausi julkaistiin maaliskuussa 2017. Sarjan argumentoitiin ylentävän itsemurhaa ja siten toimivan laukaisevana tekijänä tosielämän itsemurhille, jonka johdosta sarjalle muun muassa vaadittiin korkeampia ikärajoja ja sitä koskenutta keskustelua pyrittiin sensuroimaan erityisesti

mielenterveysalan toimijoiden, koulujen ja vanhempien toimesta. Mieliopidekirjoituksissa ja viihdejulkaisuissa kritiikin kohteeksi asettuivat etenkin sarjan graafiset kohdat ja taipumus kuvata itsemurhahaluja vailla masennusdiagnoosin selitysvoimaa ja viittausta ammattiavun sallimiin toipumismahdollisuuksiin. Keskustelu oli kiivaimmillaan huhti-toukokuussa 2017, mutta se on jatkunut myös yli toisen kauden julkaisun toukokuussa 2018, jolloin luvattua kolmatta kautta vaadittiin peruttavaksi.

Sarjan visuaalisen kerronnan osalta kohu oli ennakoitavissa: siinä yhdistyvät kaksi tabua, seksuaalinen väkivalta ja itsemurha, joita kuvataan raa’asti ja kaunistelematta. Graafisuus ei ole harvinaista viihteen itsemurhakuvauksille ylipäänsä, mutta se on poikkeuksellinen sekä genrensä sisällä että narratiivinsa osalta, jossa omaehtoinen kuolema päättää toiseksi päähahmoksi mielletyn hahmon tarinan sarjan huipennuksessa.³⁵ Nämä ongelmallisiksi määritellyt tekijät myös korostuvat, kun huomioidaan sarjan huomioarvo sosiaalisessa mediassa ja sen nuorista aikuisista koostuva kohdeyleisö, joka on katalysaattorina tuttu muistakin moraalipaniikeista.³⁶ Tällöin sarjan

tuottanut ja sitä markkinoinut ja puolustanut Selena Gomez näyttäytytynä tietynlaisena ”ärsykkeenä”. Sekä irrationaalisuuden värittämä itsemurha että pelätty tartunta näyttävät juuri nuoruuteen sijoittuvana ongelmana,³⁷ ja tässä tapauksessa Disney-tähti Gomez houkuttelee nuoret suoraan ruutujen äärelle.

Sarjan ensimmäisessä jaksossa sen 17-vuotias päähenkilö Clay Jensen (Dylan Minnette) löytää kotiportailtaan pahvilaatikon, jonka sisältämällä C-kaseteilla itsensä surmanneen Hannahin ääni johdattaa poikaa ymmärtämään selittämättömäksi jäänyttä kuolemaansa. Tytöstä otettu pikkupöksyotos ja kuvaa kehystävä vale aiheuttavat tytölle huonon maineen, joka kimpoilee huhuista ja pilkkanteosta säröihin tämän ystävyysuhteissa ja kulminoituu lopulta tytön kokemaan raiskaukseen, josta – kuten Hannah huomaa – patriarkaalinen kulttuuri tapaa syyllistää väkivallan uhria väkivallantekijää enemmän.

Hannah on Clayn toivottoman kouluihastuksen kohde, ja sarjassa Hannahin fataali tarina lomittuu Clayn toipumisprosessiin. Hahmot määrittyvät affiineiksi sekä rinnakkaiskerronnassa että leikkauksissa, joissa hahmojen surut ja vauriot (fyysisetkin) seuraavat toisiaan.

Lopulta hahmot eriävät toisistaan tekemisään valinnoissa: viimeisessä jaksossa Hannah kääntää selkensä sekä rakkaudelle että elämälle, kun Clay taas ojentaa molemmille kätensä. Samalla tavalla kuin *Mothissa*, päähahmolle affiiniksi merkityn hahmon fataali taustatarina siis pakottaa päähenkilön kohtaamaan itsemurhakuoleman aiheuttamat padotut tunteet ja mahdollistaa tämän toipumisen.

Sarjaa ympäröinyt kohu on ollut kriittisensä varsin monivivahteinen, ja monet näistä argumenteista on osoitettavissa aiheettomiksi sarjan sisältöjä tarkastelemalla. Yhdeksi sarjan kiistanalaisemmista elementeistä on tuomittu Hannahin postuumi kertojanääni, jonka on tulkittu romantisoivan itsemurhaa koston välineenä ja häivyttävän kuoleman lopullisuutta.³⁸ Sarjan viraaliin kieltoon yltäneessä alkulauseessa Hannah lausuu:

Hei, Hannah täällä. Hannah Baker [...] livenä ja stereona. Ei toista keikkaa myöhemmin, ei encorea – ja tällä kertaa: ei missään nimessä toivebiisejä. Hae purtavaa, rentoudu, sillä aion kertoa sinulle elämäntarinani. Tarkemmin sanottuna: miksi elämäni päättyi. Ja mikäli kuuntelet tätä kasettia, olet yksi syy siihen.

Hannahin ääni tuntuu puhuttelevan niin katsojaa kuin surunsa ja syyllisyytensä kanssa kamppailevaa Clayta henkilökohtaisesti. Jokainen kasetti, ja jokainen sarjan kolmetoista jaksosta, yhtä kasettia ja jaksoa lukuun ottamatta, keskittyy eri henkilöihin. Clay on kymmenes puhutelluista kahdestatoista ihmisestä, jotka koostuvat ihastuksista, ystäväistä, vihamiehistä ja koulun opinto-ohjaaja Mr. Porterista (Derek Luke). Sarjan edetessä Clay kohtaa kaseteilla nimettyjä hahmoja, ja näiden osuuksia tarinassa avataan syvemmin kuin sarjan alkuteoksessa. Tämän myötä Clay alkaa paremmin ymmärtää hahmojen toimia: näiden syyllisyys ei näyttäydy yhtä mustavalkoisena kuin Hannah esittää, minkä voisi nähdä asettuvan vastakkain sarjan kohtaaman kritiikin kanssa.

Vaikka sarjan on pelätty nimenomaan ylentävän itsemurhaa, siinä viipyillään useiden päähahmon omaehtoista kuolemaa kyseenalaistavien teemojen äärellä. Oleellisessa roolissa ovat erityisesti elonjääneiden suruun keskittyvät juonikaaret, jotka osoittavat tytön hiljaisuudessa kasvaneen ratkaisun piittaamattomuuden. Hannah kummittelee etenkin vanhempiansa (Kate Walsh ja Brian d’Arcy James) surussa, jota

tarkastellaan sarjassa raadollisen likeltä. Ta-
kaumissa ja haavekuvissa kuvattu romanssi
Clayn ja Hannahin välillä taas de-romantisoi
tytön kuolemaa. Viimeiseksi sarjan tulokul-
ma seksuaaliseen väkivaltaan horjuttaa ty-
tön ratkaisua vaikka ymmärtää niitä yhteis-
kunnallisista rakenteista johtuvia kynnyksiä,
jotka hankaloittavat seksuaalisen väkivallan
uhreja hakemasta itselleen oikeutta toisin.

Toisin sanoen, narratiivinsa osalta sarjan ei
yksiselitteisesti voida väittää ylentävän it-
semurhaa: paitsi että siinä on havaittavissa
enemmän elämänmyönteistä kuin itsemur-
hapositiivista tematiikkaa, se ei suoranaises-
ti ”hyväksy” Hannahin valintaa.

Yksioikoiseen luentaan perustuvan ko-
hun taustalla paistaa itsemurhan asema
länsimaisessa moraalijärjestelmässä pa-

Kuva 3: Netflixin tuottaman *13 Reasons Why* -sarjan ensimmäisellä kaudella (2017) päähahmo Clay (Dylan Minnette) toipuu kouluhastuksensa itsemurhasta. .

haksi määriteltynä kuolemana, joka edel-
lyttää ruumiiseen suuntautuneen biovallan
interventioita.³⁹ Myös sen kohtelu tabuna
voitaisiin mieltää osaksi samaa ilmiötä. It-
semurha on paitsi tabua määrittelevän hil-
jaisuuden ja eufemististen puheentapojen
ympäröimä sensitiivinen aihe, se on myös
luonnonvastaiseksi määritelty kuolema,
josta erityisen vaarallisen tekee siihen lii-
tetty tartunnan pelko. On huomattava, että
itsemurha määrittyy myös tarttuvaksi niissä
diskursiivisissa prosesseissa, joissa sitä kä-
sitellään ja kotoistetaan poissulkevassa suh-
teessa luonnolliseen, hyvään kuolemaan.

Itsemurhan kotoistaminen tarttuvana kuo-
lemana yltää sen asemaan mediassa ja
populaarikulttuurissa. Vaikka sensitiivinen
aihe on kulttuurissamme varsin näkyvässä
roolissa, sen tabuus näyttäytyy olemassa
olevan kuvaston yksipuolisuudessa ja käsi-
tyksissämme siitä, miten omaehtoista kuo-
lemaa voi kuvata. Olen toisaalla ehdottanut,
että itsemurhaa kehystävissä narratiiveissa
on nähtävissä pyrkimys tarttuvaksi ja pelot-
tavaksi mielletyn ”pahan kuoleman” kesyt-
tämiseen.⁴⁰ Audio-visuaaliselle viihteelle
ominaisten, naisiseksi sukupuolitettujen⁴¹ ja
hulluuden kehystämien narratiivien voi näh-

dä osallistuvan omaehtoisen kuoleman alentamiseen naiseuteen ja hulluuteen liitettyjen heikkouden ja irrationaalisuuden attribuuttien välityksellä, jotka korostavat itsemurhan alhaista luonnetta. Voitaisiinkin esittää, että mediaesitysten kavalkadi on olemassa olevasta etiketistä ja omaehtoiseen kuolemaan liittyvistä käsityksistä johtuen valtaosin stigmatisoiva, niin sanotusti biovallan alla kesytetty.

Tältä osin *13 Reasons* -sarjan kohtamassa kohussa oireellista on etenkin ongelmalliseksi tulkittu tapa kuvata hahmon itsemurhaa psykiatristen diagnoosien ja terapeuttien apukeinojen ohi.⁴² Erityisesti kun huomioidaan, että Hannahin masennus on vastaanotossa vaadittujen verbaalisten indikaattorienkin puuttuessa ilmeinen: mielialahäiriön kulttuurisesti tunnistettavat merkit ovat läsnä sekä Hannahin alakulossa että Claylle hankitussa lääkityksessä, minkä lisäksi diagnostiikka ja hätälinjat esiintyvät sekä jaksoja edeltävissä varoituksissa että sarjaa täydentävässä dokumentissa.

Kritiikki tuntuisi oirehtivan tabun määrittämää moraliteettia etenkin siinä, että se kytkee pelon itsemurhan glorifioinnista sarjan tapaan kuvata tätä kuolemaa rationaalisena

päätöksenä. Kuten tiukempia ikärajoituksia suosittanut auktoriteetti perustelee: "Itsemurhaa ei pitäisi esittää kenellekään jonakin, mikä seuraa selväjärkisestä ajattelusta."⁴³ Psykologit ovat kuitenkin esittäneet, että vaikka itsemurhan taustalla usein piilee jonkinlainen "psykykinen kiputila," tekona se edellyttää tietoista päätöstä,⁴⁴ jota tunteen lisäksi ruokkivat usein myös monenlaiset sosioekonomiset, järkeenkäyviksi määriteltävissä olevat tekijät.⁴⁵ Tältä osin sarjan kuvaus yksinäisyyden ja monen takaiskun vaikutuksesta kumulativasta ratkaisusta on realistisempi kuin valtaosa viihteen epämääräisen "hulluuden" motivoimista itsemurhakuvauksista.

Juuri tämän itsemurhan ylentämiseen kohdistuvan huolen taustalla vaikuttavassa Werther-efektissä huomionarvoista taas on se, että efektiä on ollut yhtä hankala kiistää kuin todentaa: kuten mallin kohtaama kritiikki huomauttaa, alkujaan uutismedian puitteissa tarkasteltua tartuntaa fiktiivisiin esityksiin sovitettaessa ei ole riittävästi huomioitu esimerkiksi fiktiivisyyden, genren tai muiden laadullisten seikkojen vaikutusta.⁴⁶ Tutkimukset ovat myös kohdanneet epistemologista ja metodologista kritiikkiä,⁴⁷ minkä lisäksi löydettyjä korrelaatioita ei ole

kyetty todentamaan.⁴⁸ Mediapaniikkien ja Werther-efektiä tarkastelleiden tutkimusten taustalla näyttäisi myös vaikuttavan simplistinen käsitys sekä itsemurhasta että televisiota katsovista nuorista.⁴⁹ Toteutuessaan itsemurha edellyttää monien altistavien tekijöiden yhteisvaikutusta jopa silloin, kun kyseessä ovat vaikutteille alttiiksi mielletty yleisöt.⁵⁰ Kuten muidenkin mediaväkivallan esitysten,⁵¹ myös itsemurhan representaatioiden vaikutuksia tarkasteltaessa olisi syytä kyseenalaistaa huolen taustalla hämmöittävä injektioneulamallinen käsitys mallioppimisesta.⁵² Toisin sanoen: vaikka omaehtoisen kuoleman voisi nähdä tarttuvan ideana, se ei tekona selity yksinomaan itsemurhan mahdollisia järkisyitä tarkastelevilla representatioilla, toisin kuin Werther-efektiin tukeutuvat diskurssit esittävät.⁵³

13 Reasons -sarjan kohtaama kritiikki asettuu mittasuhteisiinsa, kun sarjaa tarkastellaan kokonaisuutena ja suhteutetaan vallitsevaan kuvastoon: on huomionarvoista, että ruutumme ovat medikalisoituneet siinä määrin, että niiden itsemurhanarratiivien voisi väittää olevan lääketieteellisten diagnoosien ja terapia-avusteisten parantumiskertomusten kolonisoimia.⁵⁴ Myös näiden narratiivien

voisi esittää olevan omalla tavallaan ongelmallisia: lääketieteellisiin diagnooseihin on havaittu liittyvän paljon häpeää,⁵⁵ ja niiden on esitetty jopa olevan yksi samaistumispiintaa rakentava tekijä.⁵⁶ Siten myös diagnooseja ja itsemurhan poikkeuslaatua korostavat esitykset saattavat ”tartuttaa” häpeän,⁵⁷ stigmaan pohjaavan identifikaation tai näiden aiheuttaman eristyneisyyden kautta. Tällöin populaarikulttuurin valtavirrasta puuttuvien, itsemurhahalua ymmärtävien esitysten voisi väittää jopa lievittävän itsemurhan kanssa kamppailuun liittyvää häpeää.

Itsemurhatartunta pelonhallintamekanismina

Huomionarvoista *13 Reasons Why* -sarjassa on etenkin sen ero *The Moth Diaries* -elokuvaan, joka eroaa edellisestä vastaanotostaan, vaikka on sisällöllisesti huomattavan samankaltainen: molemmat toistavat sellaisia valtavirtaistuneita trooppeja, jotka yleensä mahdollistavat itsemurhan käsittelyn viihteesä. Tällöin vampyyrifiktioita kautta itsemurhaa tarkasteleva *Moth* sekä avaa sarjan aiheuttamaa kohua että sallii Werther-efektin rinnastamisen niihin samansisältöisiin uskomuksiin, jotka ovat sitä edeltäneet.

Ensinnäkin, jos Netflix-sarjassa on koettu ongelmalliseksi sen empaattinen tapa kuvata itsemurhaan päätyvän nuoren naisen motivaatioita, *Mothin* voisi väittää olevan tietyissä piirteissään ongelmallisempi. Harronin tekemien rakenteellisten ratkaisujen tähden elämä voittaa elokuvassa kuoleman yksiselitteisemmin kuin romantisoinnista syytetysä sarjassa, mutta sen esitystä itsemurhasta voi pitää edellistä romantisoivampana: siinä omaehtoista kuolemaa ylentävät sekä sek-

sualisoitu vampyyrin hahmo että avainkohdauksissa hyödynnetyt kristillinen ikonografia ja taiteilijaitsemurhaa ylentävä dialogi. Kuvauksessaan *Moth* ja *13 Reasons* ovat yhtä graafiset. Tuntuukin oireelliselta, että sarjan korotettujen ikärajojen taustalla vallitsee huoli siitä, että irrationaalisuuden kautta määritellylle itsemurhalle löydetään sarjassa järkisyitä. Huoli osoittaa, millaisista arvolutautuneista tausta-asetelmista käsin sosiokulttuurista järjestystä uhkaavan

Kuva 4: Hannahin (Katherine Langford) masennus tuotetaan näkyviin sarjan visuaalisessa kerronnassa. .

itsemurhan esityksiä tuotetaan ja säädel-
lään.

Mothin irtaantumista Netflix-sarjaa kos-
keneessa kohussa peräänkuulutetuista
diagnooseista avustaa sen paikoittuminen
kahden genren väliin: etenkin kauhun itse-
murhakuvaluksissa kiertävät diagnooseista
poikkeavat selitysmallit.⁵⁸ *Mothissa* hyö-
dynnetty on vielä harvinaisen osuva. Vam-
pyyriuskomukset ovat folkloristien mukaan
tarjonneet keinon hallita kuolemaan liittyviä

pelkoja, minkä lisäksi Mary Hallab rinnas-
taa niiden funktion tieteellisiin selitysmal-
leihin: ”Kansanperinteen vampyyri tarjoaa
käytännönläheisen ymmärryksen sellaisiin
elämään liittyviin ilmiöihin, kuten sairauteen
tai kuolemaan, jotka tuntuvat karttavan jär-
keväää selitystä, ja tarjoaa keinon niiden kä-
sittelyyn”.⁵⁹

Voitaisiin esittää, että vampyyrin kaltainen
metafora koetaan edelleen turvalliseksi ta-
vaksi käsitellä itsemurhan kaltaista, elämän

ja kuoleman rajalla ”luonnottomasti” häily-
vää ihmismielen arvoitusta. Hahmo on yksi
suosituimmista ”välitilaisista” hirviöstämme,
ja Tony Thornen mukaan se muuntautuu in-
dikoimaan mitä hyvänsä, mitä yhteiskunta
karttaa, mutta salaa kaipaa.⁶⁰ Vampyyrin on
nähty osallistuvan etenkin sosiokulttuurista
kesyttämistä edellyttävän kuoleman hallin-
taan.⁶¹ William Patrick Day ehdottaakin, että
elämän ja kuoleman, ihmisyyden ja toiseu-
den rajamailla häilyvä hirviö auttaa ymmär-
tämään ihmisyyttä turvallisen etäisyyden
takaa: folkloresta tutut vampyyrit edustavat
menneisyyttä.⁶² Siten vampyyrin avulla voi-
daan käsitellä sellaisia perustavanlaatuisia
tarpeita, haluja ja pelkoja⁶³ sekä yhteiskun-
nallisesti relevantteja aiheita, joita ei voida
tarkastella eksplisiittisissä muodoissa, kuten
itsemurhaa.⁶⁴

Toiseksi *Mothin* vampyyri jakaa historialli-
sen kytköksen *13 Reasons* -sarjaa kohdan-
neeseen Werther-efektiin. Kansanperinteen
vampyyritapausten on ehdotettu selittyvän
tartuntataudeilla, jotka ovat aiheuttaneet
paljon kuolemaa yhteisön sisällä.⁶⁵ Day eh-
dottaa, että vampyyrin hahmo on alun perin
selittänyt kuolettavien sairauksien nopeaa
leviämistä aikana, jolloin tartunnan meka-

**Kuva 5: Sarjaa kohdannut kritiikki asettuu vastakkain sen elämänmyön-
teisen viestin kanssa.**

nismit ovat vielä olleet hämärät. Näin ollen vampyyri on toiminut ”metaforana, joka antoi ihmisen hahmon viruksille ja bakteereille”.⁶⁶ Siten, kuten Outi Hakola kuvaa, sekä alkusijoillaan että nykymuodossaan vampyyri edustaa pelkoa siitä, että kuolema aiheuttaa lisää kuolemaa.⁶⁷ *The Moth Diaries* -elokuvasssa tämä historia oirehtii ”transgressiivisessä, subversiivisessä ja jopa vallankumouksellisessa” vampyyri-Ernessan hahmossa, joka uhkaa ”muuttaa elävät kaltaiseksi”⁶⁸ asetuttuaan itsemurhassaan vallitsevaa järjestystä vastaan. *13 Reasons Why* -sarjassa sama historia taas ilmenee valtavirrasta poikkeavaan itsemurhaesitykseen liitettyssä tartunnanpelossa ja tämän pelon herättämissä mediapaniikissa.

Kuten Werther-efektin kohtaamasta kriitikistä voidaan kuitenkin päätellä, omaehtoisen kuolemaan reagoidaan toistaiseksi pahimpien mahdollisten uhkakuvien pohjalta ja sellaisten olettamusten varasta, joita ei ole onnistuttu vahvistamaan. Qijin Cheng kollegoineen jopa kritisoi itsemurhatartuntaa käsitteenä, joka on ”sallinut tutkijoiden siteerata toisiaan omien argumenttinsa tueksi joutumatta paneutumaan niihin eroihin, jotka heidän tutkimuksiaan erottavat.”⁶⁹ Cheng

kollegoineen huomauttaa, että suurimmassa osassa tapauksia tartunnaksi määritelty siirtymä ei toteuta tartunnan kriteereitä vaan pelkästään hyödyntää termiä affektiivisena metaforana, mikä on mahdollistanut laadullisesti varsin erilaisten mekanismien sekoittumisen yhteen ja auttanut selitysmallia juurtumaan.⁷⁰

Tämä tekee aiheen kiinnostavaksi myös tieteen ja taikauskon, irrationaalisen ja rationaalisen väliseen kahtiajakoon liittyen. Kritisoitua itsemurhatartuntaa voisi selitysmallina määritellä taikauskoksi, mikäli määrittelemme taikauskon kuten tabua tarkastellut Frazer: pelkoon pohjaavana tulkintana, jonka pohjalla operoi väärinymmärrys kausaliteetista.⁷¹ Esitys muuttuu erityisen relevantiksi, kun tarkastelun kohteena on kuoleman kaltainen ilmiö, joka mielletään psykologisesti pelottavaksi ja yhteisön kannalta vaaralliseksi, ja joka siksi vaatii sen vaaraa kesyttäviä toimenpiteitä. Itsemurhatartunta heijastuu tällöin samankaltaisista, etäisyyden suojaamista kansanperinteen uskomuksista, joita populaarikulttuurimme nykyään kierrättää fiktiona.

Erityisesti se, että itsemurhatartunnan voi väittää operoivan mediassa tartuntaan liitet-

tyjen pelkojen voimalla antaa todistuksen niistä arvolatautuneista eronteista, jotka yhä auttavat rakentamaan kuvaa lännestä kehityksen pinaakkelina. Tartunnanpelkoon kytketty tabujärjestelmä ei vastaa läntistä ideaalia rationaalisesti toimivasta yhteiskunnasta, minkä tähden se on historiassaan tullut määritellyksi ”magiaksi” ja nykyään tulee monesti yksilöidyksi trauman ja uskonnollisen vakaumuksen kaltaisten tekijöiden kautta. Tästä huolimatta tabulle ominaisen tartunnanpelon voisi nähdä vaikuttavan useiden tabuilmioiden vastaanotossa lännessä aina institutionaaliselta tasolta lähtien. Esimerkiksi kuvaamani itsemurhatartunta vaikuttaa siinä populaarikulttuurisessa kuvastossa, josta *13 Reasons* tietyiltä osin poikkeaa, vaikka se muuttuukin eksplisiittisesti näkyväksi vasta tämänkaltaisissa sensuurivaatimuksissa, jotka poikkeavaan esitykseen välittömästi liitetään.

Loppuun on todettava, että vaikka artikkelini suhtautuu kriittisesti Werther-efektiin, tarkoitukseni ei ole kiistää ilmiötä vaan problematisoida ristiriitaisia tuloksia tuottavien hypoteesien valtaa mediakoneistossa, joka vaikuttaa sekä itsemurhaesityksien muotoon että vastaanottoon. Tarkoitukseni

ei myöskään ole syyttää aiheeseen liittyviä keskusteluja irratiionaaliseksi siinä arvolutauneessa asetelmassa, jossa irratiionaalinen usein tulee erotelluksi ratiionaalisesta. Lähtökohtani on uskomuksessa, että taikauskosiksi määrittelämme, vaaralliseen kuolemaan liitettyt uskomukset ja niitä seuranneet selitysmallit ovat osa samaa jatkumoa, jossa kuoleman kaltaista yleismaallisesti pelottavaa ilmiötä on pyritty selittämään. Nykyään vaaralliseksi määriteltyä itsemurhakuolemaa pyrkivät kaitsemaan diagnoosit, Werther-efektin kaltaiset hypoteesit, ja näiden kolonisoimat sekä säätelemät viihteen esitykset, joissa itsemurhatartunnan kohteina toimivat usein nuoret, irratiionaalisuuden määrittelmät naiset ja psykopatologian kourissa kamppailevat ”hullut”. Entisten vampyyriuskomusten lailla näiden voisi nähdä toimivan keinoina hallita tarttuvaksi määriteltyä kuolemaa juuri tietysti lähtökohdissa kumpuavina pelonhallintamekanismeina.

Viitteet

- 1 Haluaisin kiittää vertaisarvioitsijoiiani.
- 2 Artikkelin käännökset ovat omiani, ellei toisin mainita.
- 3 Patrick Devitt, ”13 Reasons Why and Suicide Contagion,” *Scientific American* 8.5.2017, luettu 9.3.2018, <https://www.scientificamerican.com/article/13-reasons-why-and-suicide-contagion/>
- 4 Itsemurhan historia lännessä ei ole yksioikoinen, joten on tärkeää huomauttaa, että artikkelini fokuksessa ovat egoistisen itsemurhan kuvaukset, jotka on erotettava altruistisista itsemurhista. Jälkimmäisiin liitetään usein yhteisöllisesti hyväksytyjä utilitaristisia arvoja, toisin kuin egoistisiin itsemurhiin, joita selitetään usein puutteellisella sosiaalisella integraatiolla ja paikannetaan marginaaliin. Émile Durkheim, *Suicide: A Study in Sociology* (New York: The Free Press, 1966).
- 5 Edwin Shneidman, ”Foreword”, teoksessa *Survivors of Suicide*, toimittanut A.C. Cain (Springfield, Charles C. Thomas, 1973), ix–xi.
- 6 Jia Tolentino, ”13 Reasons Why” Makes a Smarmy Spectacle of Suicide,” *The New Yorker* 10.5.2017, luettu 6.3.2018, URL: <http://www.newyorker.com/culture/jia-tolentino/13-reasons-why-makes-a-smarmy-spectacle-of-suicide>. Suomalaisessa mediassa esim: ”Teinitytön itsemurhaa käsittelevä hittisarja kuohuttaa,” *Nyt* 28.4.2017, luettu 3.4.2018, URL: <https://www.hs.fi/nyt/art-2000005189586.html>
- 7 JD Knapp, ”13 Reasons Why”: Canadian Schools Ban All Talk, Issue Warnings About Netflix Series,” *Variety* 28.4.2018, luettu 9.3.2018, URL: <http://variety.com/2017/tv/news/13-reasons-why-netflix-canadian-school-bans-talk-1202403323/>
- 8 Eleanor Ainge Roy, ”13 Reasons Why: New Zealand bans under-18s from watching suicide drama without adult,” *The Guardian* 28.4.2018, luettu 9.3.2018, URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/28/13-reasons-why-new-zealand-bans-under-18s-from-watching-suicide-drama-without-adult>

- 9 David P. Phillips, ”The Influence of Suggestion on Suicide: Substantive and Theoretical Implications of the Werther Effect,” *American Sociological Review* vol. 39, no. 3 (1974): 340–54.
- 10 Gijin Cheng et al, ”Suicide Contagion: A Systematic Review of Definitions and Research Utility,” *PLoS ONE* vol. 9, no. 9 (2014): 1–9.
- 11 James B. Hittner, ”How Robust is the Werther Effect? A Re-examination of the suggestion-imitation model of suicide,” *Mortality* vol. 10, no. 3 (2005): 193–200; Alan L. Berman, ”Fictional depiction of suicide in television films and imitation effects,” *The American Journal of Psychiatry* vol. 145, no. 8 (1988): 982–85.
- 12 Giorgio Agamben, *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life* (Stanford: Stanford UP, 1995); Michel Foucault, 1976. *The History of Sexuality. Volume I: An Introduction* (New York: Vintage Books, 1976).
- 13 Cheng et al, ”Suicide Contagion,” 7.
- 14 Mary Douglas, *Purity and Danger: An analysis of concept of pollution and taboo* (Lontoo ja New York: Routledge, 2002).
- 15 Franz B. Steiner, ”Taboo,” teoksessa *Franz Baerman Steiner Selected Writings Volume I: Taboo, Truth and Religion*, toimittaneet J. Adler ja R. Fardon (New York ja Oxford: Berghahn Books, 1999), 103–219.
- 16 J.G. Frazer, *The Golden Bough. A Study of Magic and Religion* (London: Wordsworth Reference, 1993).
- 17 Sanna Karkulehdon käännöstermi viittaa alkujaan ”seksuaalisuuden julkiseen kesyttämiseen”. Sanna Karkulehto, *Seksin mediamarkkinat* (Helsinki: Gaudeamus, 2011): 105–122.
- 18 Michele Aaron, *Death and the Moving Image: Ideology, Iconography & I* (Edinburgh: Edinburgh UP, 2014).
- 19 Heidi Kosonen, ”Hollywoodin nekromanssi. Naisen ruumiiseen kiinnittyvä itsemurha elokuvien sukupuolipoliittikkana,” teoksessa *Sukupuoli ja väkivalta: lukemisen etiikkaa ja politiikkaa*, toimittaneet S. Karkulehto & L. Rossi (Helsinki: SKS,

- 2017): 95–119.
- 20 *ibid*, 106.
- 21 Julie Cerel, John R. Jordan ja Paul R. Duberstein, “The Impact of Suicide on the Family,” *Crisis* vol. 29, no. 1 (2008): 38–44; Franklin Cook, “The Impact of Suicide on People Exposed to Fatality,” *Action Alliance for Suicide Prevention* 6.5.2015, luettu 9.3.2018, URL: <https://www.slideshare.net/fjamesc/research-impactofsuicide-nationalguidelines>.
- 22 Durkheim, *Suicide*, 44.
- 23 Georges Minois, *History of Suicide: Voluntary Death in Western Culture* (Baltimore: John Hopkins UP, 1999); Walter Vandereycken ja Ron van Deth, *From Fasting Saints to Anorexic Girls: The History of Self-Starvation* (Lontoo: The Athlone Press), 14–46.
- 24 Paul Barber, *Vampires, Burial, Death* (New Haven ja Lontoo: Yale UP, 1988).
- 25 Outi Hakola, *Rhetoric of Modern Death in American Living Dead Films* (Intellect: Bristol, 2015), 6.
- 26 Michael E. Bell, “American Vampires and the Ongoing Ambiguity of Death,” *Kritikos* vol. 10 (2013).
- 27 Ken Gelder, *Reading the Vampire* (Lontoo ja New York: Routledge, 1994), 141.
- 28 Kathleen L. Spencer, “Purity and Danger: Dracula, The Urban Gothic, and Late Victorian Degeneracy Crisis,” *ELH* vol. 59, no. 1 (1992): 197–225.
- 29 Bonnie Zimmerman, “Daughters of Darkness’: Lesbian Vampires,” *Jump Cut* vol. 24–25 (1981): 23–4.
- 30 Elizabeth Kübler-Ross, *On Death and Dying* (London: Tavistock, 1970).
- 31 ”Kataja,” *Grimmstories.com*, luettu 22.3.2018, URL: https://www.grimmstories.com/fi/grimm_sadut/kataja. Kiitän Pauline Greenhilliä yhteyden osoittamisesta.
- 32 Madelyn Gould, Patrick Jamieson ja Daniel Romer, “Media Contagion and Suicide among the Young,” *American Behavioral Scientist* vol. 46, no. 9 (2003): 1269–84; Phillips, “Influence of Suggestion on Suicide”.
- 33 Patrick Edwin Jamieson, *Changes in U.S. Popular Culture Portrayal of Youth Suicide: 1950–2000* (PhD Dissertation: University of Pennsylvania, 2001); Alexa Curtis, “Does ‘13 Reasons Why’ Glamorize Teen Suicide?,” *RollingStone* 14.4.2017, luettu 6.3.2018, URL: <http://www.rollingstone.com/tv/features/does-13-reasons-why-glamorize-teen-suicide-w476303>.
- 34 Frank Furedi, “The Media’s First Moral Panic,” *History Today* vol. 65, no. 11 (2015): 46–8.
- 35 Steven Stack, “Celebrities and Suicide: A Taxonomy and Analysis, 1948-1983,” *American Sociological Review* no. 52, vol. 3 (1987): 401–12; Benedikt Till et al, “Who Identifies with Suicidal Film Characters? Determinants of Identification with Suicidal Protagonists of Drama Films,” *Psychiatry Danubina* vol. 25, no. 2 (2013): 158–62.
- 36 Harri Kalha, “What the hell is the figure of the child? Figuring out figurality in, around, and beyond Lee Edelman”, *Lambda Nordica* vol. 16, no. 2–3 (2011): 17–48; Kenneth Thompson, *Moral Panics* (Lontoo ja New York: Routledge, 1998).
- 37 Gould, *Suicide among the Young*.
- 38 Jaelea Skehan, “Six Reasons Why I’m concerned about a TV series,” *LinkedIn* 18.4.2017, luettu 6.3.2018, URL: <https://www.linkedin.com/pulse/6-reasons-why-im-concerned-tv-series-jaelea-skehan/>.
- 39 Ian Marsh, *Suicide: Foucault, History and Truth* (Cambridge: Cambridge UP, 2010).
- 40 Heidi Kosonen, “The Death of the Others and the Taboo: Suicide Represented,” *Thanatos* vol. 4, no. 1 (2015), 25–56.
- 41 Populaarikulttuurin sukupuoliasetelma poikkeaa egoistista itsemurhaa koskevasta tilastoista. Vrt. Anu Salmela, “Epäpoliittinen itsemurha,” *AntroBlogi* 1.2.2018, luettu 7.3.2018, URL: <https://antroblogi.fi/2018/02/epapoliittinen-itsemurha/>. Ks. myös Silvia Canetto, “She Died for Love, He for Glory: Gender Myths of Suicidal Behavior,” *Omega: Journal of Death and Dying* vol. 26, no. 1 (1993), 1–17.
- 42 Sarah-Nicole Bostan, “13 Reasons Why We Need to Talk about Clinical Depression,” *Psychology Today* 21.5.2017, luettu 6.3.2018, URL: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/greater-the-sum-its-parts/201705/13-reasons-why>; Deborah Serani, “13 Reasons Why: The Good, the Bad and the Ugly,” *Psychology Today* 16.5.2017, luettu 6.3.2018, URL: <https://www.psychologytoday.com/blog/two-takes-depression/201705/13-reasons-why-the-good-the-bad-and-the-ugly>; Sansea L. Jacobson, “Thirteen Reasons to Be Concerned About 13 Reasons Why,” *Pittsburg Post-Gazette* 14.5.2017, luettu 6.3.2018, URL: <http://www.post-gazette.com/opinion/Op-Ed/2017/05/14/Thirteen-reasons-to-be-concerned-about-13-Reasons-Why/stories/201705140106>.
- 43 “13 Reasons Why: our reasons for the RP18 classification,” *Office of Film & Literature Classification* 27.4.2018, luettu 3.4.2018, URL: <https://www.classificationoffice.govt.nz/blog/13-reasons-why/>).
- 44 Michael J. Kral, “Suicide as Social Logic,” *Suicide & Life-Threatening Behavior* vol. 24, no. 3 (1994): 245.
- 45 Edwin Shneidman, “Some Controversies in Suicidology: Toward a Mentalistic Discipline,” *Suicide and Life-Threatening Behavior* vol. 23, no. 4 (1993): 292–98.
- 46 Steven Stack, Michael Kral & Teresa Borowski, “Exposure to Suicide Movies and Suicide Attempts: A Research Note,” *Sociological Focus* vol. 47, no. 1 (2014): 61–70.
- 47 James N. Baron ja Peter C. Reiss, “Same Time, Next Year: Aggregate Analysis of the Mass Media and Violent Behavior,” *American Sociological Review* vol. 50, no. 3 (1985): 347–63.
- 48 Hittner, “How Robust is the Werther Effect?”; Berman, “Fictional depiction of suicide”.
- 49 Stack et al, “Exposure to Suicide Movies”.
- 50 Kral, “Suicide as Social Logic:” 245–55; David Lester, *Making Sense of Suicide: An In-depth Look at Why People Kill Themselves* (Philadelphia: The Charles Press, 1997).

51 Nicola Rafter, *Shots in the Mirror: Crime Films and Society* (New York: Oxford UP, 2006.)

52 Baron ja Reiss, "Same Time, Next Year".

53 Kral, "Suicide as Social Logic." 245–55; David Lester, *Making Sense of Suicide: An In-depth Look at Why People Kill Themselves* (Philadelphia: The Charles Press, 1997).

54 Marsh, *Foucault, History and Truth*; Steven Stack ja Barbara Bowman, *Suicide Movies: Social Patterns 1900–2009* (Cambridge: Hogrefe Publishing, 2012).

55 Barry Lyons ja Luna Dolezal, "Shame, stigma and medicine," *Medical Humanities* vol. 43, no. 4 (2017): 208–10.

56 Stack, "Celebrities and Suicide": 410.

57 D.H. Buie ja J.T. Maltzberger, "The Psychological Vulnerability to Suicide," teoksessa *Suicide: Understanding and Responding*, toimittaneet D. Jacobs ja N. Brown (Madison: International Universities Press, 1989), 59–71.

58 Huomaa kuitenkin taiteilijaitsemurhan vakaa asema populaarikulttuurissa. Steven Stack ja Barbara Bowman, "Suicide Motives in 61 Works of Popular World Literature and in Comparison to Film," teoksessa *Suicide and the Creative Arts*, toimittaneet S. Stack ja D. Lester (New York: Nova Science Publishers, 2009), 113–24.

59 Mary Y. Hallab, *Vampire God: The Allure of the Undead in Western Culture* (Albany: State University of New York Press, 2009), 13.

60 Tony Thorne, *Children of the Night: Of Vampires and Vampirism* (Lontoo: Gollancz, 1999), 4.

61 Hakola, *Rhetoric of Modern Death*, 10

62 William Patrick Day, *Vampire Legends in Contemporary American Culture: What Becomes a Legend Most* (Kentucky: Kentucky UP, 2015), 4.

63 Gelder, *Reading the Vampire*, 141.

64 Hallab, *Vampire God*, 3.

65 Bell, *American Vampires*; Richard Blum and Eva Blum, *The Dangerous Hour: The Lore of Crisis and Mystery in Rural Greece* (New York: Charles

Scribner's Sons, 1970).

66 Day, *Vampire Legends*, 12.

67 Hakola, *Rhetoric of Modern Death*.

68 Ibid., 3.

69 Cheng et al, "Suicide Contagion": 7.

70 ibid.

71 Frazer, *Golden Bough*.

**FM Heidi S. Kosonen toimii väitös-
kirjatutkijana Jyväskylän yliopiston
musiikin, taiteen ja kulttuurin tutki-
muksen laitoksella. Hän viimeistelee
tabua käsittelevää väitöskirjaa, jonka
tarkastelun kohteena on erityises-
ti seksuaalisuuteen ja kuolemaan
kohdistuvan biovallan ilmeneminen
jälkimodernissa kuvakulttuurissa.
Erityisesti itsemurhan visuaalisia
representaatioita Kosonen on tarkas-
tellut etnologiatieteisiin laatimastaan
kandidaatintutkielmasta (2007–2008)
lähtien. Vapaa-ajallaan Kosonen muun
muassa ylläpitää tutkimusblogia
osoitteessa: [https://theoryoftaboo.
wordpress.com/](https://theoryoftaboo.wordpress.com/)**

